Ändringar i lagen om elektronisk behandling av klientuppgifter inom social- och hälsovården

Marja Penttilä, specialsakkunnig, mag. i samhällsvetenskaper, pol.dr

Helena Raula, jurist

jur.mag., ekon.mag

Innehåll

- Allmänt om läget inom lagstiftningen om social- och hälsovårds- och landskapsreformen
- De viktigaste ändringarna i klientuppgiftslagen
- Förslag till lag om informationssäker användning av social- och hälsouppgifter
- Om EU:s allmänna dataskyddsförordning

Lagstiftningen om social- och hälsovårds- och landskapsreformen

- Lagen om ordnandet av social- och hälsovården
- Landskapslagen (grundrättsakten om de självstyrande områdena)
- propositionen omfattar sammanlagt 34 lagar
- -> som bäst under behandling i riksdagen

- Förslaget till lag om kundens valfrihet är på remiss, remissrundan tog slut 27.3.2017
- Ett nytt förslag till lag om produktionen av social- och hälsotjänster
- Lag om elektronisk behandling av klientuppgifter inom social- och hälsovården (klientuppgiftslagen) -> har varit på remiss

Förslaget till landskapslag

- Ett landskap är ett offentligrättsligt samfund som är självstyrande på sitt område
- Syftet med landskapslagen är att skapa förutsättningar för regional självstyrelse och att ge invånarna möjligheter till de påverkande
- I landskapslagen föreskrivs om:
  - landskapets uppgifter
  - förvaltningsstruktur
  - ledning
  - skötseln av ekonomin
  - beslutsfattande

Förslaget till lag om ordnandet av social- och hälsovården

- Lagen gäller ordnande, utveckling, styrning och övervakning av den offentliga social- och hälsovården.
- Ordnandet och produktionen av tjänster skiljs åt.
- Landskapets affärsverk ansvarar för landskapets egen produktion. Dessutom kan tjänster produceras av offentliga och privata aktörer samt aktörer inom tredje sektorn.
- Landskapet ansvarar för att:
  - social- och hälsovårdstjänsternas innehåll, omfattning och kvalitet tillgodoser klienternas behov,
  - att tjänsterna bildar smidiga helheter och service- och vårdkedjor för klienterna.
- Kommunerna ordnar eller finansierar inte längre social- och hälsovårdstjänster. Kommunernas uppgift är att främja välfärden och hälsan.

Landskapet ansvarar för samordningen av tjänsterna

- Landskapet ansvarar för att social- och hälsovårdstjänsterna är sammanpassade helheter.
- Personer som använder särskilt mycket tjänster ges handledning och för dem uppgörs en omfattande uppskattning av servicebehovet och en klientplan.
- Serviceproducenterna ska iaktta de servicehelheter och -kedjor som landskapet definierar.
- Serviceproducenterna ska för sin del säkerställa att tjänsternas integration genomförs.
- Landskapet ansvarar för att datasystemen är kompatibla med varandra.

Möjliggörande av dataintegrationen av social- och hälsovårdstjänsterna

- En effektiv och integrerad serviceproduktion förutsätter en fullständig dataintegration som gäller klienten och tjänsterna samt åtkomst till uppgifterna över organisations- och förvaltningsgränserna
- Föreskrifter om samanvändningen av uppgifterna och sammanslagning av register stiftas som en del av reformen av lagen om elektronisk behandling av klientuppgifter (159/2007), bl.a.
  - sammanslagning av separata personregister inom social- och hälsovården
  - harmonisering av föreskrifterna om samtycke och förbud och sammanslagning av dem i en branschspecifik lag
- I socialvårdens klienthandlingslag finns redan föreskrifter om hur dokumenteringen av uppgifter och dokumenteringsförfarandena inom socialvården ska göras mer strömlinjeformade
- I anslutning till reformen säkerställs att medborgarna har möjlighet att utnyttja klient- och patientuppgifter och att producera uppgifter om deras hälsa och välfärd i ett elektroniskt format som också kan användas av yrkesutbildade personer

Lagen om ordnandet av social- och hälsotjänsterna – registerföring

- *Registerföring av klient- och patientuppgifter (60 § 1–3 mom.)*
- Landskapet är registeransvarigt enligt 3 § 4 punkten i personuppgiftslagen (523/1999) när det gäller klient- och patienthandlingar som uppkommer i verksamhet inom dess ansvar för att ordna social- och hälsovård. Bestämmelser om dessa klient- och patienthandlingar och om behandlingen av dem finns i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården, lagen om patientens ställning och rättigheter, lagen om elektronisk behandling av klientuppgifter inom social- och hälsovården (159/2007), lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) och personuppgiftslagen.
- En producent av social- och hälsovårdstjänster som ingår i landskapets ansvar för att ordna tjänster har rätt att behandla uppgifter i landskapets klient- och patientregister när det är nödvändigt för att genomföra klientens service.
- Landskapets klient- och patientregister ska bildas med hjälp av de riksomfattande informationssystemtjänster som avses i lagen om elektronisk behandling av klientuppgifter inom social- och hälsovården. Skyldigheten gäller också klient- och patientuppgifter inom social- och hälsovårdstjänster som produceras av företag, sammanslutningar och yrkesutövare till landskapen och som landskapet finansierar oberoende av grunden eller sättet för produktionen av tjänsten.

Ändringar i klientuppgiftslagen

- Hälso- och sjukvården har övergått till att använda riksomfattande elektroniska informationssystemtjänster. De ändringar som föreslås i lagen skapar förutsättningar för införandet av riksomfattande informationssystemtjänsterna samt för smidig behandling av klientdata inom social- och hälsovården.
- Lagförslaget innehåller de bestämmelser om informationshanteringen som är nödvändiga med tanke på reformen av servicesystemet inom social- och hälsovården.

ÄNDRINGAR I KLIENTUPPGIFTSLAGEN

- **Klientregister 6 § (arbetsgruppsversion)** Serviceanordnarens klientregister bildas av socialvårdens klienthandlingar, hälsovårdens patienthandlingar samt av klienthandlingar som uppkommer vid planeringen eller givandet av gemensamma tjänster i enlighet med 41 § i socialvårdslagen (1301/2014) och 31 och 32 § i hälso- och sjukvårdslagen.

Datalager för egna uppgifter (”omatietovaranto” 14 §) (arbetsgruppsversion)

- En person kan lagra sina uppgifter eller uppgifter som välfärdsapplikationen producerar i datalagret för egna uppgifter.
- Personen har rätt att besluta om användningen och avlägsnandet av sina uppgifter i detta datalager.
- Personen kan ge sitt samtycke till att serviceleverantören får utnyttja välfärdsuppgifterna i datalagret i sina arbetsuppgifter.
- Personen har emellertid också rätt att förbjuda att välfärdsuppgifterna i datalagret visas.

Grund för behandling av klientuppgifter

Enligt förslaget ska behandlingen av klientuppgifter grundas på

- klient- och vårdrelationen (lagstiftningen)
- lagstiftningen
- klientens samtycke (samtycke enligt EU:s dataskyddsförordning)
- klientens förbud att behandla klientens uppgifter ska beaktas
- dessutom ska en yrkesutbildad person inom social- och hälsovården endast ha åtkomsträttighet till de uppgifter som personen behöver i sina arbetsuppgifter

Grund för behandling av klient- och välfärdsuppgifter (arbetsgruppsversion)

- Anställda som deltar i planeringen, ordnandet eller produktionen av klientens vård, undersökning eller service har rätt att behandla nödvändiga klientuppgifter som de behöver och som finns i klientregistret i den omfattning som deras arbetsuppgifter förutsätter.
- Grunden till behandlingen av välfärdsuppgifter ska vara en klient- eller vårdrelation i enlighet med klient- eller patientlagen och klientens samtycke.
- Sekundär användning av klientuppgifter (förslag till lag om informationssäker användning av social- och hälsouppgifter)

Åtkomsträttighet till klientdata 17 § (arbetsgruppsversion)

- Serviceleverantören ska definiera åtkomsträttigheten för en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården eller annan person som behandlar klientuppgifter till klientuppgifterna. Åtkomsträttighet ges till de nödvändiga klientuppgifter som varje yrkesutbildad person och annan person som behandlar klientuppgifter behöver i sina arbetsuppgifter.
- Serviceleverantören ska föra ett register över dem som använder leverantörens klientdatasystem och klientregister samt över användarnas åtkomsträttigheter.

Klientens rätt att förbjuda överlåtelse och behandling av sina klientuppgifter 20 § (arbetsgruppsversion)

- Klienten har rätt att förbjuda att en registeransvarig överlåter klientens klientuppgifter till en annan registeransvarig.
- Klienten har inte förbudsrätt inom den registeransvariges organisation.
- Klienten kan rikta förbudet så att det gäller alla klientens klientuppgifter inom social- och hälsovården, en serviceuppgift eller enskild klienthandling inom socialvården, en servicehändelse inom hälso- och sjukvården samt en serviceuppgift, en enskild klienthandling och en servicehändelse inom social- och hälsovårdens gemensamma tjänster.
- Förbudet gäller tills vidare och det kan återkallas.

Elektroniskt uträttande av ärenden på en annan persons vägnar 22 § (arbetsgruppsversion)

- En person har rätt att behandla klient- eller välfärdsuppgifter som sparats i de riksomfattande informationssystemtjänster på en annan persons vägnar utifrån en fullmakt eller med stöd av 29 § 2 mom. i lagen om förmyndarverksamhet.
- En vårdnadshavare har rätt att behandla uppgifter som sparats i en riksomfattande informationssystemtjänst om den som personen har vårdnad om, om inte annat föranleds av 11 § 3 mom. i klientlagen eller 9 § 2 mom. i patientlagen. En minderårig kan med hänsyn till sin ålder och utvecklingsnivå av vägande skäl förbjuda att upplysningar som gäller honom eller henne lämnas ut till den lagliga företrädaren, (klientlagen 11.3 §).

Utvidgning av Kanta-tjänsternas innehåll 10 § (arbetsgruppsversion)

- I den riksomfattande arkivtjänsten kan man utöver klienthandlingar också spara uppgifter eller handlingar som gäller ordnande, styrning och övervakning av social- och hälsovård, utvärdering och utveckling av verksamheten och informationshantering samt välfärdsuppgifter

-> sekundär användning av informationen

Övergångsbestämmelser

- Skyldigheten för serviceleverantörer inom socialvården att ansluta sig till Kanta-tjänsterna?
- Förhållande till tidtabellen för lagen om ordnandet av social- och hälsotjänsterna?
- Övriga behov under övergångsperioden ska bedömas, t.ex. avveckling av samtycken.

Lagpaket om informationssäkert användning av social- och hälsouppgifter

Från malmhög till nationell skatt – utnyttjande av social- och hälsouppgifter

(Hannu Hämäläinen, konsultativ tjänsteman/SHM)

Användning av materialet

- FORSK-NING
- UTVECK-LING OCH INNO-VATION
- UNDER-VISNING
- INFOR-MATIONS-LEDNING
- STYR-NING OCH TILLSYN
- PLANERING UTREDNING STATISTIK

TILLSTÅNDSMYNDIGHET (THL) OCH SERVICE

Behandling av materialet

SÖKNING AV UPPGIFTER:
TILLSTÅND, ETISKA KOMMITTÉER, DATASEKRETESS

MOTTAGNING AV UPPGIFTER:
UTLÄMNANDE, SAMKÖRNING, SKYDD

Material

- BIO- OCH GEN-BANKER
- KANTA OCH MINA KANTA-SIDOR
- HÄLSO- OCH SJUK-VÅRDENS NATIONELLA REGISTER
- SOCIAL- OCH HÄLSO-STATISTIK
- SOC.-EKON. UPPGIFTER (Statistik-centralen, FPA)

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDENS OPERATIVA SYSTEM

NU

Tillstånd begärs separat hos de registeransvariga

Dataombuds-mannen ska höras

En lång process

Användning för vetenskaplig forskning och statistikföring

EFTER

Uppgifter från enskilda register från den registeransvarige eller tillståndsmyndigheten

Tillståndsmyndigheten ger tillstånd att använda registren och ansvarar för tjänsten: hantering, kombinering och överlåtelse av materialet

Tillståndsmyndigheten ansvarar för att det sammanställda materialet behandlas i enlighet med dataskyddslagstiftningen

Tillstånd för att kombinera flera register avlägsnas från tillståndsprocessen→ en enklare och smidigare process

Användningen av materialet utvidgas: vetenskaplig forskning och statistikföring, utveckling, innovationer, undervisning och informationsedning

Elektronisk tillståndsportal där materialen beskrivs (metadata: vad, för vilken användning, var) och som innehåller tillståndsansökningarna med krav på bilagor.

den nuvarande etiska behandlingen som en del

Materialet behandlas i en informationssäker miljö

De registeransvariga ger råd om användningen av uppgifterna

I linje med EU:s dataskyddsförordning

DESS-UTOM

EU:s allmänna dataskyddsförordning (EU) 2016/679

- Justitieministeriets arbetsgrupp, arbetsnamn ”arbetsgruppen TATTI”
- Uppgift:
  - utreda behovet av nationella lagstiftningsåtgärder och särskilt behovet av en allmän lag om dataskydd
  - reglering som gäller den nationella tillsynsmyndigheten för dataskydd
  - riktlinjer om den ändamålsenliga användningen av det nationella spelrummet
  - samordna och bistå vid preciseringen av speciallagstiftningen

    - Utsatt tid > RP-förslag 31.5.2017

EU:s allmänna dataskyddsförordning

- Syftet med förordningen är att harmonisera den europeiska regleringen
- den nuvarande specialregleringen har gåtts igenom -> inga betydande problem med tanke på förordningens rättsgrund
- Det finns många speciallagar och -bestämmelser (totalt ca 600 lagar) SHM (ca 180 lagar) -> kontrollen av lagstiftningen fortsätter sektorsvis
- målet är att integrera skyddet av personuppgifterna i all verksamhet (ledning, planering, effekter, dataskyddsansvariga osv.)

Tack!

stm.fi **@STM_Uutiset**